

СУЧАСНІ ТЕНДЕНЦІЇ РОЗВИТКУ ПІДПРИЄМСТВ АВТОМОБІЛЬНОГО ТРАНСПОРТУ УКРАЇНИ

Стаття присвячена розгляду розвитку найважливішого сектора соціально економічної структури країни - автомобільному транспорту. Автор аналізує етапи розвитку транспортної галузі за 2000 - початок 2009 роки, які характеризуються зниженням обсягів перевезень вантажу та вантажообігу всіма видами транспорту за 2007-2008 роки, окрім автомобільного та більш детально аналізує тенденції розвитку вантажних перевезень окремо за обсягом перевезень вантажу і вантажообігу за період I квартал 2008 року - I квартал 2009 року.

Статья посвящена рассмотрению развития самого важного сектора социально-экономической структуры страны - автомобильный транспорт. Автор анализирует этапы развития транспортного сектора за 2000 - начало 2009 годов, которые характеризуются снижением объемов грузовых перевозок и грузооборота всеми видами транспорта за 2007-2008 года, кроме автомобильного. А также более детально анализирует тенденцию развития грузоперевозок отдельно по показателям объем грузоперевозок и грузооборот за период I квар-

*аспірант кафедри економіки та управління Одеського національного університету ім. І.І. Мечникова

тал 2008 года - I квартал 2009 года.

Ключові слова: підприємство автомобільного транспорту, транспортна галузь, вантажні перевезення, вантажообіг.

Транспорт є одним з найважливіших секторів соціально-економічної структури країни, який забезпечує потреби суспільного виробництва і населення у перевезеннях, цілісність економічного простору, відіграє важливу роль у розвитку міжнародних зв'язків, оскільки носить інфраструктурний характер, має суттєве загальноекономічне, соціальне, культурне і політичне значення, виконує загальнодержавні господарські функції та ін. Як вид діяльності, транспорт носить міжгалузевий характер, спроможний активно впливати на процеси розширеного відтворення. Так у 2005 році питома вага транспортної галузі у структурі ВВП України складала понад 12 %. Транспортно-дорожній комплекс України об'єднує залізничний, автомобільний, авіаційний, морський та річковий транспорт, мережу автомобільних доріг загального користування, а також міський електротранспорт, зокрема метрополітен. У сфері транспорту на сьогодні функціонують: близько 700 державних підприємств, установ і організацій, 32 діючі аеропорти, 20 державних морських торговельних портів, 10 річкових портів, 6 залізниць, 97 авіа- та близько 150 судноплавних компаній різних форм власності, понад 58 тис. суб'єктів господарювання, які здійснюють діяльність на ринку автотранспортних перевезень [1].

Аналіз етапів розвитку транспортної галузі за 2007 - 2008 роки характеризується зниженням обсягів перевезень вантажу та вантажообігу всіма видами транспорту, окрім автомобільного. У тенденції розвитку обсягів перевезень та вантажообігу автомобільним видом транспорту спостерігається певний підйом. Цей висновок зроблено за допомогою складеної за офіційними статистичними даними таблиці (див. табл. 1)

Таблиця 1 дозволяє проаналізувати динаміку обсягів вантажних перевезень різними видами транспорту. Аналіз відповідних показників розвитку сфери транспорту в теперішній час (на початок 2009 р.) свідчить про те, що тенденція зниження обсягів перевезень вантажу та вантажообігу всіма видами транспорту продовжується.

За січень 2009 підприємствами транспорту перевезено 47,0 млн.т вантажів, що становило 64,9% від обсягу перевезень вантажів у січні 2008. Вантажооборот досяг 27,7 млрд.т/км, що склало 67,7% від обсягу січня 2008. У січні 2009 перевезення вантажів залізницями становили 67,1% від обсягів січня 2008, у тому числі відправлення вантажів - 68,4%. Відправлення вантажів зменшилося на Львівській залізниці - на 51,6%, Південно-Західній - на 48,6%, Одеській - на 35,8%, Придніпровській - на 33,4%, Донецькій - на 25,9%, Південній - на 22,0%. Відправлення цементу знизилася на 69,7%, будівельних матеріалів - на 67,2%,

Показники розвитку вітчизняної транспортної галузі за 2007 - 2008 роки

Показник	Значення за роками									
	2000	2001	2002	2003	2004	2005	2006	2007	2008	за січень 2009
Обсяг перевезень вантажів, млн. тонн - усіма видами транспорту	672,1	752,1	770,1	855,8	826,9	809,3	858,4	902,7	891,8	47,0
у тому числі:										
залізничним	295,9	369,9	391,0	443,5	460,9	448,7	476,8	512,5	498,8	26,7
автомобільним	-	-	161,4	176,0	124,4	126,5	154,8	169,7	186,6	7,0
водним	-	-	16,4	18,8	20,6	21,4	23,0	24,3	19,5	0,4
трубопровідним	218,0	215,1	201,2	217,4	220,9	212,6	203,7	196,1	186,8	12,9
авіаційним	-	-	-	0,1	0,1	0,1	0,1	0,1	0,1	0,0
Вантажообіг, млрд. т·км - усіма видами транспорту	369,2	384,3	398,1	450,7	469,4	460,6	477,2	496,4	491,8	27,6718
у тому числі:										
залізничним	173,2	177,5	193,1	224,9	233,6	223,4	240,6	262,8	256,9	13,628
автомобільним	-	-	12,0	14,1	15,3	19,7	25,3	29,4	37,4	1,7174
водним	-	-	13,0	14,7	14,9	15,9	18,6	18,0	15,8	0,8027
трубопровідним	173,3	185,0	179,9	196,5	205,3	201,3	192,4	185,8	181,3	11,7989
авіаційним	-	-	-	0,5	0,3	0,3	0,3	0,4	0,4	0,0248

лісових вантажів - на 49,6%, брухту чорних металів - на 47,6%, чорних металів - на 38,6%, залізної та марганцевої руди - на 34,0%, нафти і нафтопродуктів - на 31,6%, коксу - на 30,1%, хімічних і мінеральних добрив - на 26,2%, кам'яного вугілля - на 13,8% [2]. Вітчизняний морський та річковий торговельний флот виконав перевезення вантажів в обсязі 0,4 млн.т, або 49,0% від обсягу січня 2008. Перевезення вантажів підприємствами річкового транспорту становили 40,0% обсягів січня 2008, морського транспорту - 56,5%. Закордонні перевезення вантажів річковим транспортом скоротилися на 54,0%, морським - на 53,3%. Обсяг переробки вантажів у торговельних і рибних портах та на промислових причалах (морських і річкових) зменшився на 1,5%. Переробка імпортованих вантажів зменшилася на 51,1%, транзитних - на 8,9% та внутрішнього сполучення - на 17,5%. Кількість оброблених суден - закордонних та інфракт - зменшилася на 7,5%. Магістральними трубопроводами у січні 2009 транспортовано 12,9 млн.т вантажів, що склало 61,1% від обсягу транспортування вантажів у січні 2008. Перекачка газу зменшилася на 46,0%, аміаку - на 85,5%. Транзит газу скоротився на 61,9%, аміаку - на 81,4%, нафти - на 8,8%. Зниження обсягів перевезень вантажу та вантажообігу всіма видами транспорту за 2007 - 2008 роки не торкалося тільки автомобільного транспорту. Але показники розвитку цієї сфери в теперішній час (січень 2009) свідчать, що така тенденція, вже розпочинається. Так, підприємствами автомобільного транспорту (з урахуванням перевезень фізичними особами-підприємцями) за січень 2009 перевезено 7,0 млн.т вантажів, що становить 65,5% від обсягу перевезень вантажів у січні 2008, та виконано вантажообіг в обсязі 1,7 млрд.т/км, який скоротився на 14,1% [2]. Це свідчить, що тенденція зростання вантажообігу та обсягу перевезень вантажів автомобільним видом транспорту зупинилась і почала стрімко знижуватися.

Більш детально проаналізуємо тенденцію розвитку вантажних перевезень за показниками обсягу перевезень вантажів і вантажообігу за період 2008 - I квартал 2009 року бачимо стрімке падіння цих показників за усіма видами транспорту майже навіпіл. Цей висновок можливе зробити за допомогою складеної за офіційними статистичними даними таблиці (див. табл. 2).

Таблиця 2

Показники розвитку транспортної галузі України
за 2008 - I квартал 2009 роки

Показники	Значення за показник											
	за 2008 рік											
	січень	лютий	березень	квітень	травень	червень	липень	серпень	вересень	жовтень	листопад	грудень
Обсяг перевезень вантажів усіма видами транспорту (млн тонн)	72,5	73,7	82,0	77,9	80,9	75,9	79,2	79,6	75,0	72,0	60,0	63,1
з тому числя:												
автомобільним	40,0	40,8	47,0	45,6	46,9	43,4	46,7	47,3	42,1	39,7	30,1	31,3
автомобільним	10,6	12,0	15,7	14,4	16,5	17,1	17,6	18,8	17,9	17,0	14,3	13,6
водним	0,9	1,1	1,7	2,0	1,9	1,9	2,2	1,9	1,9	1,7	1,3	1,0
трубопровідним	27,6	28,6	38,0	35,9	35,6	33,4	33,2	31,7	31,1	34,1	34,8	37,2
авіаційним	0,0	0,0	0,0	0,0	0,05	0,05	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0
Вантажообіг усіма видами транспорту (млрд т·км)	41,892	42,223	44,646	39,857	43,692	41,879	44,048	40,824	41,323	40,222	35,633	36,748
з тому числя:												
автомобільним	20,695	22,142	24,231	22,136	23,412	22,064	23,204	22,872	22,196	20,734	18,866	18,828
автомобільним	1,0966	2,7442	3,0464	3,0069	3,1592	3,092	3,420	3,4876	3,4636	3,4651	3,1829	3,3463
водним	1,1552	1,3976	1,4358	1,5241	1,5785	1,408	1,362	1,1398	1,1113	1,137	0,9775	0,9821
трубопровідним	17,828	18,862	15,928	13,157	15,407	14,445	16,029	12,466	14,362	14,823	16,146	18,078
авіаційним	0,0218	0,0345	0,0352	0,0389	0,039	0,0301	0,0339	0,03	0,03	0,0304	0,0257	0,0289

За допомогою таблиці 2 порівняємо відповідні показники розвитку транспортної сфери за I квартал 2008 року та I квартал 2009 року усіма видами транспорту та зокрема автомобільним.

У січні 2009 р. показник обсягу перевезень вантажів знизився з показника 72,5 млн. тонн до 47 млн. тонн, тобто знизився на 35 % порівняно з січнем 2008 р. У лютому 2009 р. знизився на 31,6 % порівняно з лютим 2008 р., в березні 2009 р. - на 32,2 % порівняно з березнем 2008 р.

Проаналізуємо показник обсягу перевезень вантажів автомобільним видом транспорту. У січні 2009 р. показник знизився на 34 % у порівнянні з січнем 2008 р., у лютому 2009 р. на 31,5 % порівняно з лютим 2008 р., а у березні 2009 р. на 34,6 % порівняно з березнем 2008 р.. Порівнявши цей показник, можемо зробити висновок, що обсяг вантажних перевезень знизився у середньому на 33,4 % і лише у березні 2009 року майже зміг досягнути показника січня 2008 року. Наочно цю тенденцію можна продемонструвати за допомогою графіку (див. рис. 1).

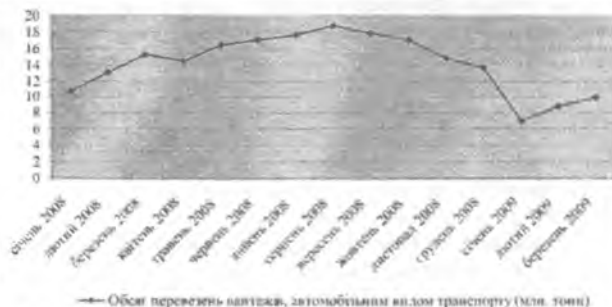

Рис. 1. Обсяг перевезень вантажів, автомобільним видом транспорту за 2008 - I квартал 2009 роки.

Вантажообіг усіма видами транспорту також знизився. У січні 2009 р. порівняно з січнем 2008 р. показник знизився на 33,9 %, у лютому 2009 р. на 43,9 % порівняно з лютим 2008 р., а у березні 2009 р. на 35,6 % порівняно з березнем 2008.

Проаналізуємо показник вантажообігу автомобільним видом транспорту. У січні 2009 р. показник вантажообігу автомобільним видом транспорту знизився на 14 % порівняно з січнем 2008 р., у лютому 2009 р. на 18,5 % порівняно з лютим 2008 р., а у березні 2009 р. на 13,1 % порівняно з березнем 2008 р.. Порівнявши цей показник, можемо зробити висновок, що вантажообіг автомобільним видом транспорту знизився за I квартал 2009 року порівняно з I кварталом 2008 року на 15,2 % і лише у березні 2009 року майже зміг досягнути показника січня 2008 року. Наочно цю тенденцію можна продемонструвати за допомогою графіку (див. рис. 2).

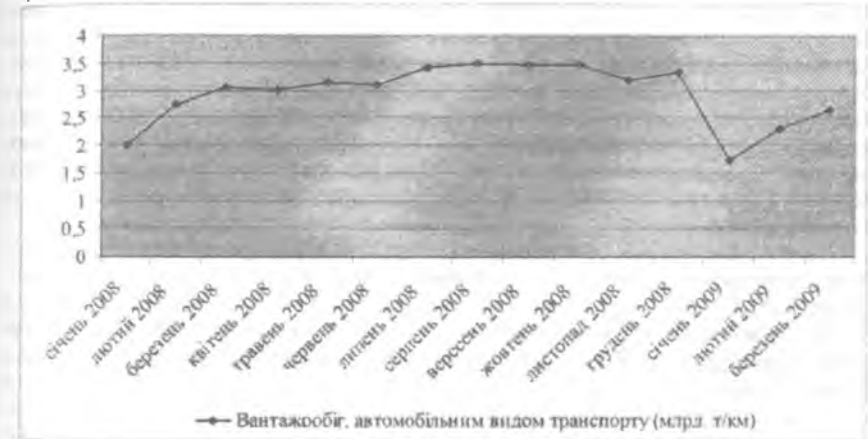

Рис. 2. Вантажообіг, автомобільним видом транспорту за 2008 - I квартал 2009 роки.

Поштовхом до такого зниження показників була Світова криза, яка розпочалася у 2008 році та заходів українського уряду з подолання інфляції (травень - червень 2008 р.), що призвели до тотального падіння гривні і банківської системи взагалі. Всі ці наслідки призвели до уповільнення розвитку економіки країни. І якщо металургійна галузь отримала дотації з боку держави, що допомогло їй швидше подолати кризовий бар'єр, а зараз лише боротися з його наслідками, то автотранспортні підприємства такої можливості не мали. Вони спробували подолати кризові явища самостійно, про що свідчать страйки вантажних перевізників, які були одні з найбільш актуальних проблем в Одеській області. Все це призвело до зупинки діяльності деяких автотранспортних підприємств та повернення на 1 рік і 3 місяці назад за показниками обсягу перевезень вантажів та вантажообігу у автотранспортних підприємствах, що залишилися.

Таке становище може призвести до банкрутства найбільших автотранспортних підприємств та скорочення кількості автотранспортних підприємств на території України та в Одеській області. Це призведе до зниження конкурентоспроможності цієї галузі та, як наслідок, зниження якості послуг автотранспортних підприємств.

Окрім вищенаведених кількісних показників, є також якісні показники. Визначення статистичних даних за якісними показниками автотранспортних послуг (збереженості вантажів, надійності перевезень, своєчасності) є індивідуальною та конфіденційною інформацією підприємств. У більшості випадків ця інформація не доводиться до широкого кола користувачів. Анкетні опитування населення з приводу якості транспортного обслуговування свідчать, що 12 - 14% споживачів незадоволені якістю; 40% вважають якість транспортних послуг задовільними [1].

Вирішення проблем якості неможливе без ефективного управління нею, в вершу чергу, на рівні підприємства. В зв'язку з необхідністю удосконалення управління якістю треба вивчити сучасні погляди фахівців на якість, дослідити здобутки вітчизняної та зарубіжної теорії та практики з проблеми якості автотранспортних послуг. Показники якості автотранспортних перевезень в Україні знижуються у геометричній прогресії як наслідок погіршення загальної ситуації в країні. Ситуація в цій сфері не покращиться доки не знизиться: оплата при проходженні технічного огляду, податок з транспортних засобів (який у 2009 році зріс у 5 разів), а також доки держава не встановить мінімальні ціни на транспортування вантажу та ін. Таким чином, в сучасних умовах необхідно щоб держава як можливо швидше створила відповідні умови для запобігання кризи в цій галузі, щоб вона не перетворилася у системну.

Література

1. Криворучко О.М. *Менеджмент якості на підприємствах автомобільного транспорту: теорія, методологія і практика: Монографія.* - Харків: ХНАДУ, 2006. - 404 с.

2. Державний комітет статистики України // <http://www.ukrstat.gov.ua> - офіційний сайт Державного комітету статистики України